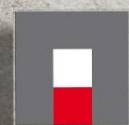

**40. rocznica wprowadzenia
stanu wojennego
we Wrocławiu-
druki ulotne i plakaty
z lat 1981-1982**

**ARCHIWA
PAŃSTWOWE**

ARCHIWUM PAŃSTWOWE WE WROCŁAWIU

Opracowanie wystawy:

Karolina Rybicka

Reprodukcje materiałów archiwalnych:

Paulina Pracz

Stan wojenny

13 grudnia 2021 roku, minęło dokładnie 40 lat od wprowadzenia na terenie całego kraju przez władze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej stanu nadzwyczajnego, który w konstytucji określono jako stan wojenny. Nie był on zdarzeniem spontanicznym, lecz starannie zaplanowanym i przygotowanym. Jego przyczyn należało upatrywać m.in. w postępującym rozkładzie struktur władzy partyjno-państwowej, kryzysie gospodarczym i aprowizacyjnym czy wybuchających w zakładach pracy strajkach. Lokalnie pojawiały się mniejsze lub większe konflikty, które wzmagaly tylko powszechne już napięcie, uczucie niepewności oraz zmęczenia wśród społeczeństwa. Ponadto jesienią 1981 roku, można było już zaobserwować pierwsze sygnały zapowiadające starcie pomiędzy ówczesną władzą komunistyczną oraz opozycją skupioną wokół Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. Nie inaczej wyglądała sytuacja w stolicy Dolnego Śląska – Wrocławiu, październik przyniósł pojawienie się w różnych częściach miasta wojskowych patroli, a w zakładach pracy grup operacyjnych.

Wszystkie domysły stały się faktem 13 grudnia 1981 roku, o godzinie 6:00, kiedy to w wystąpieniu telewizyjnym gen. Wojciech Jaruzelski, ówczesny premier oraz I sekretarz Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej ogłosił wprowadzenie stanu wojennego na terenie całego kraju. Oznaczało to m.in. godzinę milicyjną, zamknięcie granic państwa, zakaz przygotowywania strajków i zgromadzeń oraz działania jakichkolwiek organizacji, ponadto na kilka tygodni wstrzymano publikację większości tytułów prasowych z wyjątkiem „Trybuny Ludu” oraz „Żołnierza Wolności”. Co więcej, do masowych pracowniczych protestów dochodziło w wielu dużych zakładach, które były głosem sprzeciwu wobec aktualnie panującej sytuacji. Wszelakie wystąpienia oraz całe zakłady pracy były pacyfikowane przez oddziały wojska i milicji. W późniejszym okresie pracownicy kontynuowali strajk, jednak jego forma uległa zmianie i charakteryzowała się czasowym wstrzymaniem się od wykonywania swoich obowiązków. Oprócz tego, w przedsiębiorstwach zbierano podpisy pod petycjami w sprawie uwolnienia internowanych współpracowników, czy organizowano zbiórki pieniężne dla aresztowanych osób i ich rodzin.

Stan wojenny

Podobnie prezentowała się sytuacja na wrocławskich uczelniach wyższych: Uniwersytecie i Politechnice, gdzie do protestów przeciwko stanowi wojennemu przystąpiła część studentów i pracowników naukowo-dydaktycznych. Jak w przypadku zakładów, najpopularniejszą formą sprzeciwu było organizowanie i uczestniczenie w nielegalnych demonstracjach oraz działalność w ramach NSZZ „Solidarność”. W tym okresie, w przestrzeni miasta dochodziło do wielu aktów oraz sytuacji o znamionach terroru politycznego, sabotażu czy dywersji. Radiostacja „Radio Solidarność” nadawała krótkie, nielegalne audycje na falach ultrakrótkich. Co więcej, osoby zaangażowane w funkcjonowanie NSZZ „Solidarność” kolportowały ulotki, organizowały różne akcje oraz demonstracje polityczne.

Celem wystawy było ukazanie przede wszystkim nastrojów panujących w Polsce podczas stanu wojennego, towarzyszących uczestnikom oraz świadkom tych wydarzeń. Ekspozycja ukazuje plakaty propagandowe oraz druki ulotne z lat 1981-1982, które wówczas były najłatwiejszą i najdostępniejszą formą przekazu informacji, dla każdej ze stron. Dobór barw, haseł, motywów graficznych czy fotografii nie był przypadkowy. Miał on na celu, przyciągnięcie uwagi potencjalnego odbiorcy i wyjaśnienie mu obecnej sytuacji społeczno-politycznej. Prezentowane materiały stanowią głównie druki ulotne oraz plakaty, te ostatnie w większości przygotowane przez grupę wrocławskich artystów z inicjatywy Wydziału Pracy Ideowo-Politycznej KW PZPR we Wrocławiu. Umieszczone na nich treści dotyczyły m.in. narastającej anarchizacji życia społecznego i chaosu politycznego, wygasania społecznych napięć, obchodzonych rocznic lub aktualnych wydarzeń politycznych.

Punkt przełomu

V **Pieniążki KC PZPR**

W IMIĘ NAJWYŻSZEGO DOBRA,
W IMIĘ OCALENIA NARODU

PARTIA

WZYWA
"SOLIDARNOŚĆ"
JEJ REALISTYCZNE SIŁY

DO KONSTRUKTYWNEGO
PODEJŚCIA, DO PRZERWANIA
STRAJKÓW, DO ZANIECHANIA
NIE KOŃCZĄCEJ SIĘ NEGACJI,
DO ZDJĘCIA BŁOKADY

I Sekretarz KC PZPR
Mieczysław JARUZELSKI
generał armii

STAN WOJENNY

UCHRONIŁ NAS PRZED:

- anarchią
- głodem
- ZIMNEM
- wojną DOMOWĄ
- ruiną gospodarczą
- CHAOSEM SPOŁECZNYM

STWORZYŁ WARUNKI:

- ZAPROWADZENIA ŁĄDU I PORZĄDKU PUBLICZNEGO
- ZAHAMOWANIA SPADKU PRODUKCJI
- PRZEPROWADZENIA REFORMY GOSPODARKI NARODOWEJ
- USPRAWNIENIA ADMINISTRACJI PAŃSTWOWEJ
- POROZUMIENIA NARODOWEGO
- ODRODZENIA SILNEGO, RZĄDNEGO I SPRAWIEDLIWEGO PAŃSTWA

Teraz od CIEBIE ZALEŻY,
CZY DOROBEK TEN BĘDZIE NADAL
POMNAŻANY!

wyplenimy wszelkie zło

"W pracy dla Pański (...) jest miejsce dla samorządu pracowniczego."
(Z Deklaracji w sprawie Partyzantów Ruchu Robotniczego)

"Zasadą ignorowała się za odwołaną samorządu pracowniczego na granicy ogólnospołecznej własności środków produkcji."
(Z Listu nr 12 Naczelnicznemu Związkowi PZPR)

POPRAZ SAMORZĄD ZAŁOGI MASZ WPŁYW NA:

- uchwalanie planu rocznego i wieloletniego
- zatwierdzanie sprawozdania rocznego oraz bilansu
- politykę inwestycyjną przedsiębiorstwa
- podział zysku przeznaczony dla załogi
- zakładową politykę płac
- decyzję o przystąpieniu
- do zrzeszenia przedsiębiorstw
- wybieranie swego przedstawiciela do rady zrzeszenia przedsiębiorstw
- na sprawy łączenia i podziału przedsiębiorstwa
- zmiany kierunku działalności przedsiębiorstwa
- zakładowe budownictwo mieszkaniowe i socjalne
- przystąpienie przedsiębiorstwa do organizacji społecznych
- regulamin pracy przedsiębiorstwa
- powoływanie dyrektora przedsiębiorstwa, jego zastępców i głównego księgowego

Poprzez samorząd załogi

współdecydujesz

**CZY POMYŚLAŁEŚ KOMU SŁUŻY ANARCHIA
I BAŁAGAN PUBLICZNY?**

Wybierz rozważnie

„Opozycja, zarówno przed 13 grudnia, jak i po 13 grudnia, nie ma faktycznie żadnego pozytywnego programu. Popelnia przy tym te same kardynalne błędy. Nie docenia rozsądku naszego narodu i nie docenia siły władzy. Prowadzi swego rodzaju grę, grę „va banque”

Październik 1982

gen. Wojciech Jaruzelski

**CZY CHCESZ
BYĆ PIONKIEM
W GRZE
OPOZYCJI?**

DWIE DROGI

KU POPRAWIE

- porozumienie i odrodzenie narodowe
- większa produkcja, więcej towarów w sklepach
- spokój i porządek publiczny
- niezależny, samorządny, robotniczy związek zawodowy
- zniesienie lub zawieszenie stanu wojennego

DO NIKĄD

- skłócenie, niezgoda i nienawiść
- strajki, powrót do pustych półek
- awantury uliczne, raj dla chuliganów i przestępców
- załoga bez związkowego reprezentanta
- przedłużanie stanu wojennego

WYBIERAJ!

masz wątpliwości – przeczytaj!

Pkt 3 instrukcji strajkowej Bednorza, Bujaka, Hardka, Lisa i Szumiejki:

„TAJNE komisje strajkowe nie ujawniają się. Ich członkowie nie zabierają publicznie głosu. Jeśli podczas strajku dojdzie do spontanicznych akcji – nie stają na ich czele”.

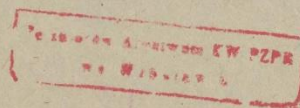
Uważaj! Gdyby komisje strajkowe były jawne, przywódca strajku otrzymałby wyrok do 5 lat, a gdy są TAJNE to – strajkując – wyrok otrzymasz – na przykład – Ty... Dla podziemia strata to niewielka.

TAJNEMU nie wolno stać na czele. TAJNY ma być w cieniu. Nie na pierwszej linii, bo to niebezpieczne!

Dlatego TAJNY przywódca powinien być głęboko UTAJNIONY, najlepiej w domu. Wówczas będzie mógł spokojnie i bezpiecznie pisać TAJNE raporty do Wolnej Europy lub udzielać TAJNYCH wywiadów zachodnim dziennikarzom i brać od nich TAJNE honoraria w JAWNYCH dolarach.

Tego co przeczytałeś nie powtarzaj nikomu, nawet szeptem! Jest to SCISLE TAJNE. Wiedzą o tym tylko nieliczni TAJNI przywódcy.

Chroń TAJNYCH przywódców!
Idź za nich siedzieć!

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

ARCHIWUM PAŃSTWOWE WE WROCŁAWIU

Wybierz rozważnie

NIECH ŻYJE STRAJK!

No, nareszcie zaczyna się dziać coś interesującego i ważnego w naszym kraju. Bujak, Lis i jeszcze kilku ich kolegów, którzy po 13 grudnia stworzyli konspiracyjną „Solidarność”, wezwali polską klasę robotniczą do czterogodzinnego strajku 10 listopada. Po niewielu dniach, jakie upłynęły od tego wezwania, zmienił swą wolę. Oznajmił, że wzywają do ośmiogodzinnego strajku. Ma on być próbą siły: Kto i co weźmie górę? Żywotne interesy narodu i państwa czy też ambicje Bujaków oraz polityczne cele tych, którzy ukryci za kulisami kierują podziemiem.

Wezwanie do strajku, który ma dowiedzieć, że świat pracy jest przeciwny ustawie sejmowej o związkach zawodowych, powtarza od kilku dni „Wolna Europa”, „Głos Ameryki” i inne dywersyjne radiostacje oraz zachodnie środki masowego przekazu. Zagraniczni, a także krajowi organizatorzy strajku nie grzeszą bogactwem argumentów. Widać, że nie mają ich zbyt wiele. Wszystko sprowadza się do pokazania władzy jazyka. Czy tylko władzy? Na to pytanie powinien odpowiedzieć sobie każdy polski patriota. My tymczasem odnotowując uboższe argumenty uzasadniających celowość strajku, spieszymy z pomocą.

NIE OCZEKUJĄC NA ŻADNĄ ZAPŁATĘ GOTOWI JESTEŚMY DO UZBROJENIA KONSPIRATORÓW ORAZ CAŁEJ MIĘDZYNARODOWEJ, ANTYPOLSKIEJ FERAJNY W NOSNE I – JAK SĄDZIMY – PRZEKONYWAJĄCE ARGUMENTY. OTO ONE:

- Strajk jest konieczny, bo inaczej grozi Polsce spokój. A spokój to nasza narodowa zguba.
- Trzeba strajkować, bo bez strajków Polak się nudzi, nie ma ochoty do pracy w sercach naszych.
- Strajk jest konieczny, ponieważ trzeba podtrzymać niepokój, który gości w naszych sercach.
- Strajk jest konieczny, ponieważ produkowane przez klasę robotniczą i rolników towary oraz produkty już nie mieszczą się w naszych przepelnionych sklepach. Handlowcy w ogóle nie wiedzą, co robić ze stale zwiększającą się masą towarową. Każdy strajk jest najlepszym sposobem na poprawę zaopatrzenia na ziemi. Bez strajków zaopatrzenie to może ulec wyraźnemu pogorszeniu.
- Trzeba strajkować, ponieważ w wielu zakładach pracy, a także w całej Polsce za mało jest konfliktów i napięć.
- Strajk jest konieczny, ponieważ musimy akurat teraz udowodnić światu, że Polak potrafi... nadal strajkować.
- Trzeba strajkować, bo przecież już strajki w 1981 roku zbliżyły nas do zbudowania „drugiej Japonii”. Stan wojenny przeszkodził nam w osiągnięciu tego wspólnego celu.
- Strajk jest potrzebny, ponieważ musimy udowodnić światu, że opowiadamy się za zmniejszeniem dochodu narodowego, za dezorganizacją pracy.

● Bez strajku nie udowodnimy tezy, że jeszcze kilka strajków, a Polska będzie bogata i demokratyczna. Tylko strajki mogą spowodować rozkwit Polski.

● Trzeba strajkować, ponieważ żony błagają swych mężów, aby zamiast wypłaty przyniosli do domu ulatki, guzy i wymówienia.

● Strajk jest konieczny, niezbedny, ponieważ musimy spowodować, by prezydent Reagan miał dobry nastrój i czule pomyślał o Polakach. Gdy ucieszymy go, to na pewno nas wyżywi i sypnie dolarami.

● Trzeba strajkować, bo Reaganowi na tym zależy. Na pewno zgodzi się na to, byśmy strajkami spłacili zadłużenie.

● Strajk jest potrzebny, ponieważ jest zabroniony prawem. Władze korzystając z istniejących przepisów stosują środki karne. Te zaś mogą wywołać nowe strajki i w rezultacie porozumienie narodowe będzie gotowe.

● Strajk jest potrzebny jak powietrze i woda, ponieważ musimy udowodnić światu – jest to nasz obowiązek – że jesteśmy skłóceni. Skłóceni szybciej wyjdziemy z kryzysu.

● Bez strajku rząd nie otworzy drzwi do góry złota spoczywającej w skarbcu.

● Strajk to jedyna droga do osiągnięcia stanu anarchii w Polsce. Nie strajkować – to znaczy działać na zgubę polskiej złotej wolności. Historia poucza, że bez złotej wolności nie byłoby zaborów, a więc nie byłoby przykładów męstwa i wierności dla ojczyzny.

● Strajk jest konieczny, bo już zbyt długo żyjemy w poczuciu bezpieczeństwa naszych granic.

● Bez strajków i niepokojów w Polsce, Europie grozi pokój i harmonijna współpraca między narodami.

I WRESZCIE ARGUMENT OSTATNI, NAJBARDZIEJ CHYBA PRZEKONYWAJĄCY. NADESZŁA PORA NA UDOWODNIENIE ŚWIATU, ŻE STAN WOJENNY NIE MOZE SIĘ SKONCZYĆ.

A WIĘC NIECH ŻYJE STRAJK!

Komitet Wojewódzki
Polskiej Zjednoczonej
Partii Robotniczej
we Wrocławiu

AP WROCLAW

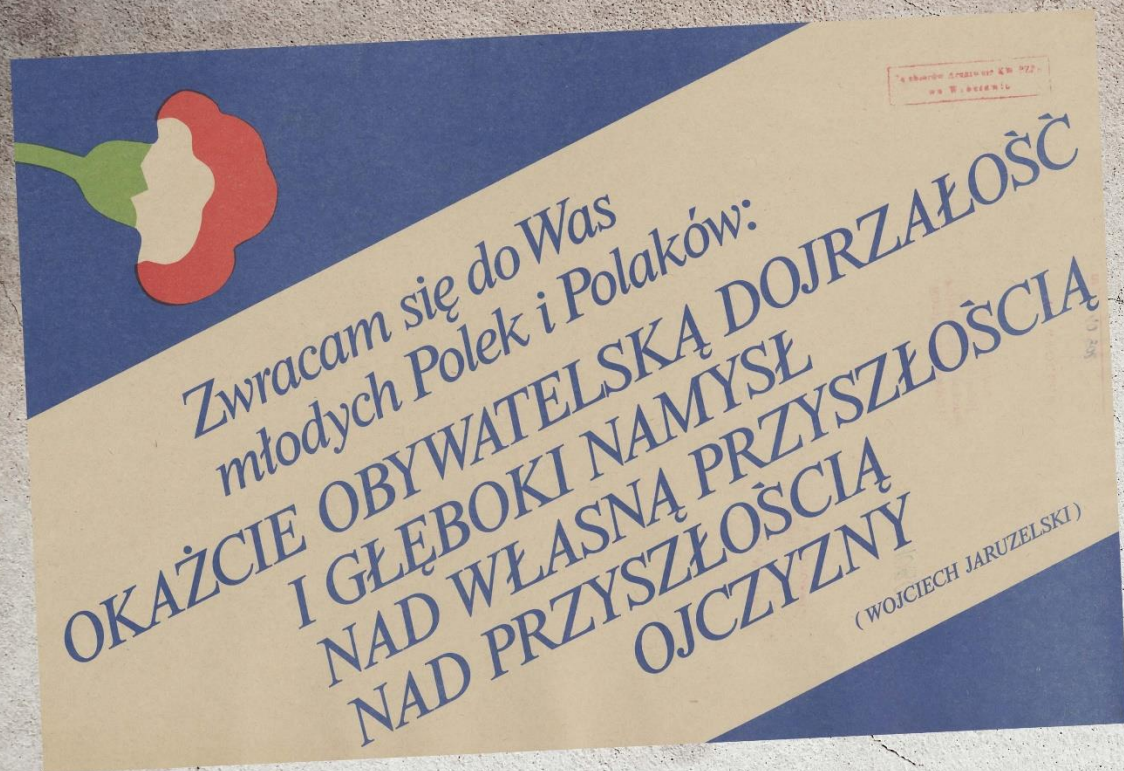
nr 10914 A

Łamiąc prawo stanu wojennego narazasz się na surowe konsekwencje!

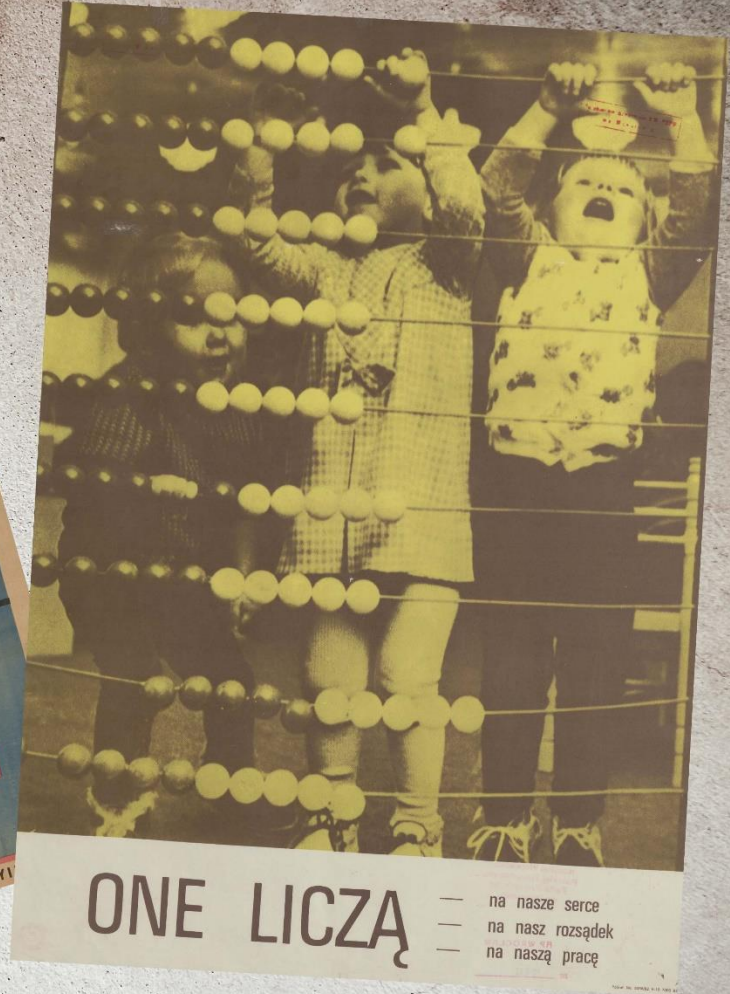
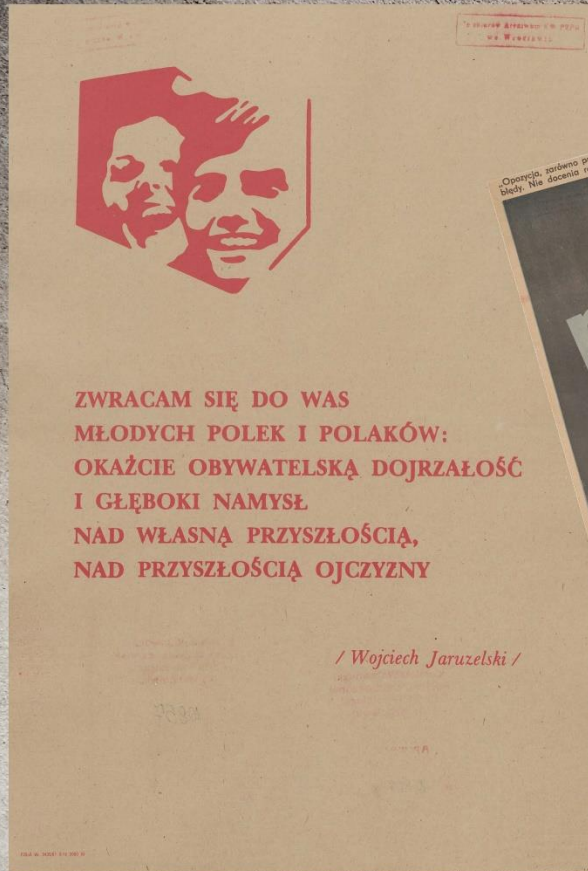
- Kto w celu osłabienia gotowości obronnej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej rozpowszechnia wiadomości mogące gotowość tę osłabić, podlega karze pozbawienia wolności od 1 roku do lat 8.
- Kto rozpowszechnia fałszywe wiadomości, jeżeli może to wywołać niepokój publiczny lub rozruchy, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.
- Kto organizuje albo kieruje strajkiem lub akcją protestacyjną podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.
- Kto uczestniczy w strajku albo akcji protestacyjnej podlega karze aresztu do trzech miesięcy albo karze grzywny.
- Kto odmawia wykonania polecenia służbowego, będąc zatrudnionym w zakładzie objętym militaryzacją, podlega karze pozbawienia wolności na okres nie krótszy niż 2 lata.
- W czasie stanu wojennego niebezpieczne zbrodnie i występki rozpatrywane są przez sądy w trybie doraźnym. Bez względu na ustawowe zagrożenie danego przestępstwa 25 lat pozbawienia wolności lub karę pozbawienia wolności na czas nie mniejszy niż 3 lata.
- W postępowaniu przyspieszonym, któremu podlegają przestępstwa przeciwko zdrowiu, mieniu, działalności funkcjonariuszy publicznych oraz porządkowi publicznemu, sprawca przestępstwa doprowadzony w ciągu 48 godzin do sądu może zostać skazany na karę do 2 lat pozbawienia wolności i karę grzywny.

Nie daj się sprowokować!
Koszty prowokacji zapłacisz Ty i Twoja rodzina!

Młodzi Polacy!

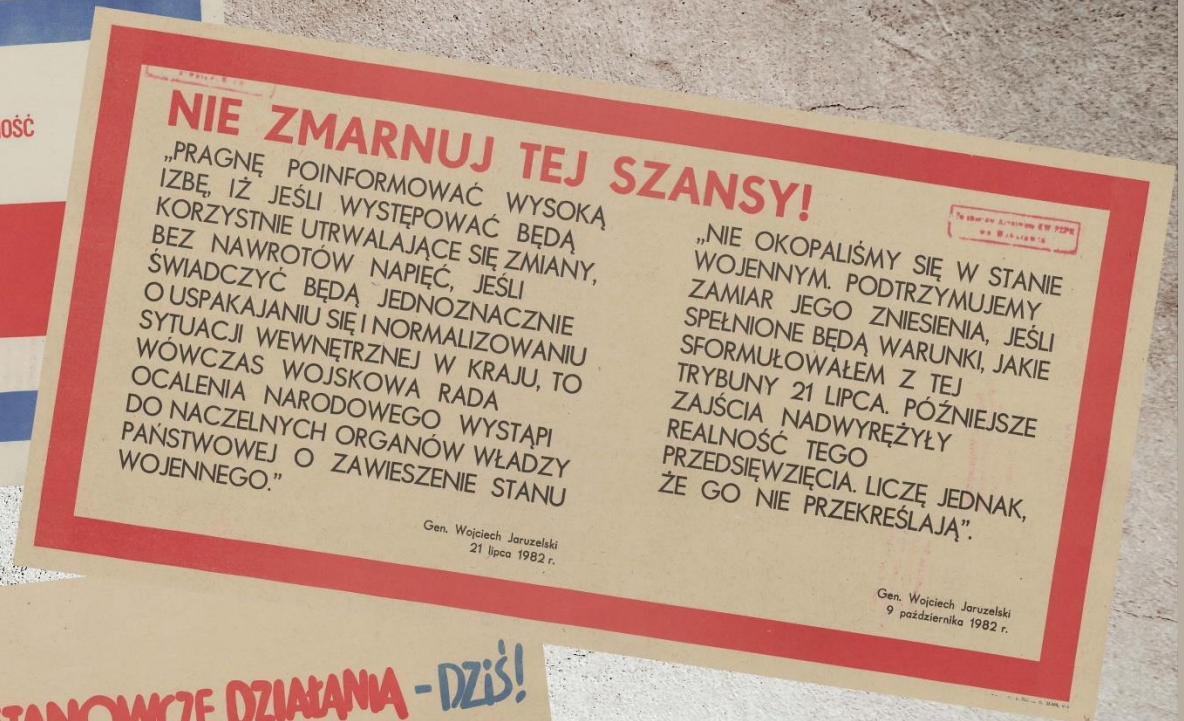
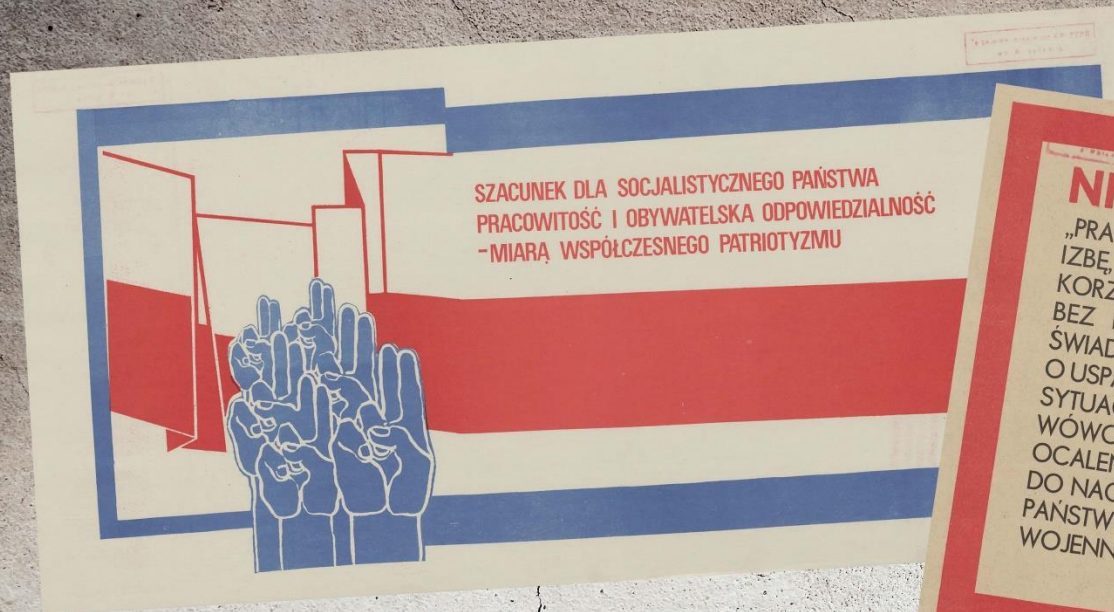

Młodzi Polacy!

Dziś i jutro

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

ARCHIWUM PAŃSTWOWE WE WROCŁAWIU

Dziś i jutro

TYLKO SILNE PAŃSTWO
stwarza warunki
ROZWOJU
DEMOKRACJI

P O L S K A
JEST JEDNA
WSPÓLNYMI SIŁAMI
MUSIMY JĄ
WYDŹWIGNĄĆ Z NIEDOLI

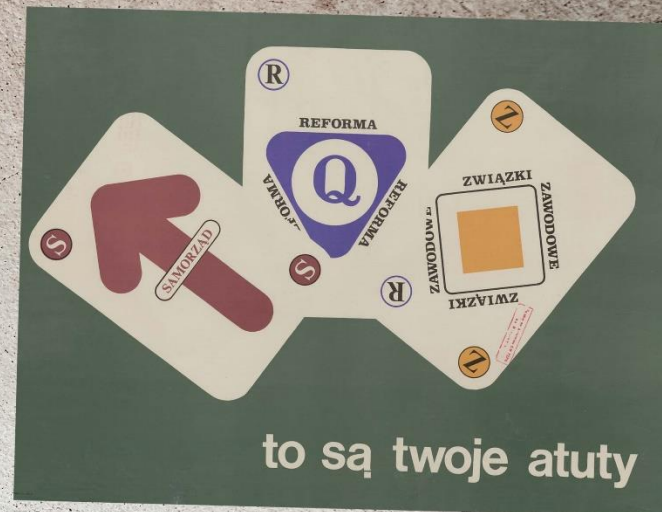
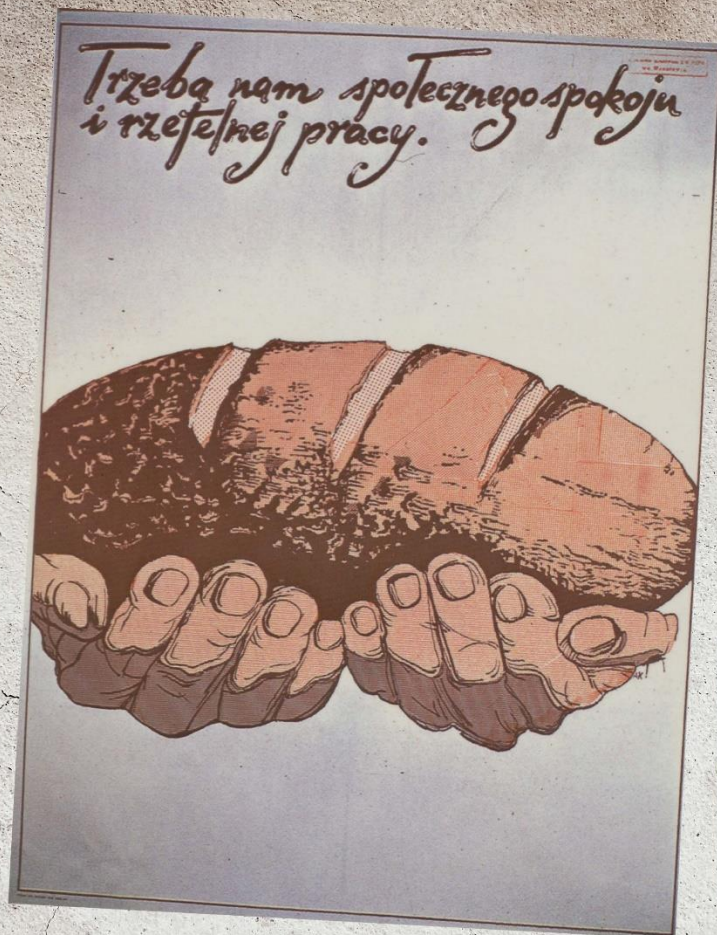
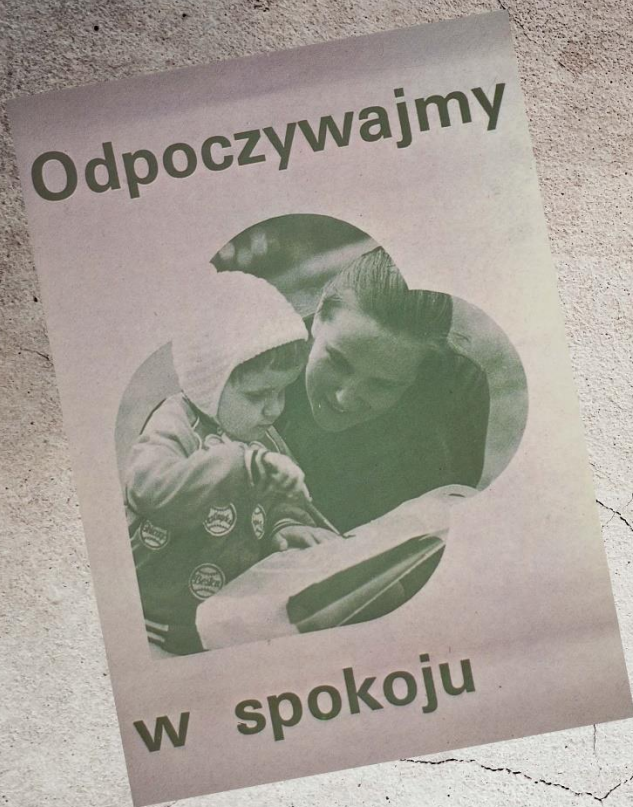
JAKIMI
ZWIĄZKOWCAMI
BYLI PROMINENCI
„SOLIDARNOŚCI”:
niecierpię
OD MAS
CZŁONKOWSKICH
sami zgodni
WŁADZY

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

ARCHIWUM PAŃSTWOWE WE WROCŁAWIU

Praca i spokój

Daj z siebie
więcej niż dotychczas
na każdym stanowisku pracy!

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

ARCHIWUM PAŃSTWOWE WE WROCŁAWIU

Szansa na lepsze jutro

NIE DAJ się MANIPULOWAĆ

LUZDIOM, KTÓRZY WYKONUJĄ ZALECENIA radia USA „WOLNA EUROPA”!

Polska nie zginęła - Polska zginąć nie może
Wojsko nie jest i nie będzie pancerzem
ochronnym dla nikogo

- kto ze zlej woli lub nieudolności przyłożył rękę do obecnego kryzysu
- kto niczego nie zrozumiał z surowej lekcji
- kto chciałby działać po starem.

Powaga chwili wymaga pełnej dyscypliny!

WOJSKOWA RADA
OCALENIA NARODOWEGO
OSTATNIĄ SZANSĄ
SOCJALISTYCZNEJ POLSKI

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

ARCHIWUM PAŃSTWOWE WE WROCŁAWIU

Bracia i Siostry!

**POLKI I POLACY!
BRACIA I SIOSTRY!**

Zwracam się do Was wszystkich jako żołnierz, który pamięta dobrze okrucieństwo wojny. Niechaj w tym umęczonym kraju, który zaznał już tyle klęsk, tyle cierpień, nie popłynie ani jedna kropla polskiej krwi. Powstrzymajmy wspólnym wysiłkiem widmo wojny domowej.

**NIE WZNOŚMY BARYKAD TAM,
GDZIE JEST POTRZEBNY MOST.**

WOJCIECH JARUZELSKI
generał armii

KONTRREWOLUCJA
w Polsce nie przejdzie!

**... Państwo potrzebuje wiedzy
i wrażliwości społecznej,
środowisk twórczych.
Tylko rady zdeklarowanych
przeciwników
socjalistycznego państwa
nie są do niczego
potrzebne.**

gen. armii Wojciech Jaruzelski
(z przemówienia w Sejmie PRL w dniu 25.01.1982 r.)

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

ARCHIWUM PAŃSTWOWE WE WROCŁAWIU

Jedność

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

ARCHIWUM PAŃSTWOWE WE WROCŁAWIU

AP Wr., KW PZPR we Wrocławiu, sygn. 10858, 10859, 10961.